

ПРИЛОЗИ

др Ђуро Тошић

О ИЗВОЗУ ЖИТАРИЦА СА НЕРЕТВЕ У ДУБРОВНИК У XIV ВИЈЕКУ

У досадашњој историјској литератури обухваћена су и обрађена готово сва страна тржишта на којима су се Дубровчани снабдијевали житом.¹⁾ Ни подаци који се односе на промет житарица између Дубровника и ближег залеђа нису сасвим нови и непознати,²⁾ али ипак допуштају да се на основу њих говори знатно шире и систематичније, него до сада, о извозу житарица са Неретве у Дубровник током XIV вијека. Потреба за једним таквим радом постаје актуелнија ако се зна да је највеће житно тржиште средњовјековне босанске државе било на приморској страни, управо неретљанска област у коју су се, поред већ тамо узгајене пшенице, сливале и друге врсте житарица не само из већег дијела Хумске земље, него и из дубље унутрашњости Босне.³⁾

Први подаци о дубровачком увозу жита из те области потичу из времена када се неретљански крај налазио под влашћу босанских владара, тачније од почетка учвршћивања њихове моћи на уш-

¹⁾ В. Крекић, *Дубровник и Левант (1280—1466)*, Београд 1956; Исти, *Дубровник (Raguse) et le Levant au moyen-âge*, Paris 1961; М. Поповић-Раденковић, *Le relazioni commerciali fra Dubrovnik (Ragusa) e la Puglia nel periodo Angioino (1266—1442)*, Archivio Province Napolitane, Napoli 1959; L. Levi, *Note sui Ragusini in Sicilia*, *Economica e storia*, 1, април 1965, 40—55; Д. Динић-Кнежевић, *Трговина житом у Дубровнику у XIV веку*, Годишњак Филозофског факултета у Новом Саду, књ. X 1967, 79—131; В. Храбак, *Извоз житарица из Османлијског Царства у XIII, XIV и XV столећу*, Приштина 1971; Исти, *Извоз житарица из грчких области у XIII, XIV и XV столећу*, *Историјски часопис*, књ. XVIII, Београд 1971, 215—254; М. Спремић, *Дубровник и Арагонци 1442—1495*, Београд 1971.

²⁾ На основу њих настали су следећи радови: В. Храбак, *Извоз житарица из Босне и Херцеговине у приморје од краја XIII до половине XVII века*, Годишњак Друштва историчара Босне и Херцеговине, Год. XIV, Сарајево 1964, 121—203 и Д. Динић-Кнежевић, *Промет житарица између Дубровника и ближег залеђа у средњем веку*, Годишњак Филозофског факултета у Новом Саду, књ. XIII/1, 1969, 73—87.

³⁾ Види В. Храбак, *Извоз житарица из БиХ*, 195.

ћу ове ријеке. У ствари, неродица која је 1329. захватила за Дубровчане најважнију житницу, Италију,⁴⁾ присилила је њихову владу да се снабдијева овим артиклом у залеђу. Средином децембра те године, Јахе Ђорђић се обавезао општинским службеницима (масарима) да ће им, током следећег мјесеца, довести у Дријева 100 стара (1 стар=71,69 кг) пшенице, по цијени од 30 гроша за сваки стар дубровачке мјере.⁵⁾ Ни наредне године криза снабдијевања житом није, изгледа, у Дубровнику била превазиђена. Почетком мјесеца марта 1330. поново су слате барке на Неретву »pro securitate blavi conductis«, или за довожење пшенице уколико се тамо нађе,⁶⁾ а двадесетак дана касније донесена је одлука како да се осигурају дубровачки трговци који бораве у Дријевима поводом допремања неког жита купљеног од стране општине.⁷⁾

Послије тога Дубровчани су се дуже времена, без већих проблема снабдијевали зрнастом храном, углавном, у јужној Италији (Апулија и Бари) и на Пелопонезу (Патрас и Кларенца).⁸⁾ Тек од средине 40-их година поново се спомиње жито са Неретве, кад почетком јануара 1344. двојица дубровачких племића обећавају једном трговцу из Венеције да ће му житом платити 300 кабала вина достављених до дријевског трга, и то да стар пшенице (дубровачке мјере) буде по цијени од 15 гроша, а стар јечма 10,5 гроша.⁹⁾ Двије-три године доцније дубровачка влада је добила обећање свога цариника у Дријевима, властелина Бисте Бунића, да ће изградити да босански бан пошаље преко Неретве 2.000 стара своје пшенице (1.500 стара одмах, а остатак до Божића) и да се на име исплате првог контингента жита има одмах дати бану или његовом изасланику 600 ду-

⁴⁾ Д. Динић-Кнежевић, *Трговина житом у Дубровнику у XIV веку*, 89—90; В. Храбак, *Извоз житарица из Османлијског Царства*, 44.

⁵⁾ »... staria centum frumenti boni ad mensuram Ragusii... ad rationem grossorum XXX pro quolibet stario«. *Хисторијски архив Дубровник (ХАД): Diversa Cancellariae (Div. Sanc.) IX fol. 111'*, 15. XII 1329. Упор. Д. Динић-Кнежевић, *Трговина житом у Дубровнику у XIV веку*, 90 нап. 97 и В. Храбак, *Табеле кретања цена житарица и махуњина у Дубровачку (1300—1620)*, Зборник Филозофског факултета у Приштини, 1970, 127. — Према прорачуну проф. С. Ђировића (Мере у средњовековној српској држави, Мере на тлу Србије кроз векове, САНУ, 54 нап. 60) дубровачки стар жита у XIV вијеку »није смео бити тежи од 71,69 килограма« —.

⁶⁾ J. Gelcich, *Monumenta Ragusina, Libri Reformationum, MSHSM JAZU, V*, Загреб 1897, 282, з. III 13-1330. Упор Д. Динић-Кнежевић, *Трговина житом у Дубровнику у XIV веку*, 90.

⁷⁾ »... quod pro securitate mercatorum nostrorum qui sunt in Narento, et pro conducendo blavo comunis, qui est ibidem«. *Mon. Rag. V*, 283, 26. III 1330. Упор. В. Храбак, *Извоз житарица из БиХ*, 123.

⁸⁾ Д. Динић-Кнежевић, *Трговина житом у Дубровнику у XIV веку*, 90—94; В. Храбак, *Извоз житарица из грчких области*, 219—220.

⁹⁾ »... teneantur dare et adsignare in Narento tantum frumentum quantum capiet summam dicti vini ad rationem grossorum XV pro quolibet stario frumenti de Ragusius et grossorum X¹/₂ se starium ordei«. *Div. Sanc. XIV fol. 74*, 6. I 1344.

ката.¹⁰⁾ Међутим, велика куга, позната као »црна смрт«, која је 1347—1350. харала по Европи,¹¹⁾ довела је и до несташнице жита у Дубровнику и његовог поновног окретања према залеђу. Стога је средином 1347. дубровачка влада слала и свога синдика у Дријева да купује пшеницу (са платом од 20 перпера за први и 15 перпера за остале мјесеце које буде остао у тргу).¹²⁾ У куповини жита на Неретви ангажовали су се, изгледа, тада и неки приватници. Средином октобра те године, Клемент Држић је из Дријева достављао у Дубровник пшеницу и неко друго жито на име Миховила, сина Лукара Бунића,¹³⁾ а послејде нешто више од годину дана Петар Бобаљевић и Лука Гамбе купили су тамо за Дубровник 800 стара пшенице, по цијени од 14 гроша за стар.¹⁴⁾

Поновно престајање вијести о допремању неретљанског жита могло би бити знак да су се Дубровчани, за дужи период, снабдијевали у својим старим житницама: Италији и Албанији.¹⁵⁾ Тек средином 1362, када је опскрба града житом скоро у потпуности била препуштана домаћим и страним трговцима, влада је одобрила једном своје патрицију да може послати барку у Дријева за доношење неког његовог жита, брашна и других ствари у Дубровник.¹⁶⁾ Али, већ почетком јула 1366. кнез и Мало вијеће су овлаштени да могу обавезати једну особу да за годину дана доведе у град на продају 10.000 стара пшенице.¹⁷⁾ Пошто таквог, изгледа, није било, умјесто једног су, само у времену од августа 1366. до фебруара 1367. године, обавезана 24 трговца да из »Романије«, Албаније и Неретве доведу укупно 4.830 стара пшенице.¹⁸⁾ О улози неретљанске пшенице у та-

10. J. Gelcich, *Monumenta Ragusina, Libri Reformationum*, MSHSM JAZU, I, Загреб 1879, 294, 8. XI 1346. Упор. В. Храбак, *Извоз житарица из БиХ, 123* и Д. Динић-Кнежевић, *Трговина житом у Дубровнику у XIV веку*, 95.

11) Д. Динић-Кнежевић, *Утицај куге од 1348. на привреду Дубровника*, Годишњак Филозофског факултета у Новом Саду, књ. V, 1960, 11—33.

12) »... Jache de Georgio factus fuit syndicus ad eundem Narentum cum commissione emendi frumentum pro comuni«. *Mon. Rag. I*, 269, 28. VII 1347. Упор. В. Храбак, *Извоз житарица из БиХ, 123*.

13) Сер Клемент је изјавио да ће »totum frumentum et eius aliud bladum« доставити у Дубровник Миховилу, сину Лукара Бунића. *Div. Саис. X* фол. 43, 18. X 1347.

14) Они су изјавили да су купили »staria VIIIc frumenti in Narento... ad rationem grossorum XIV pro stario«. ХАД: *Distributiones Testamentorum* (Dist. Test.) I fol. 43, 34. I 1349.

15) Д. Динић-Кнежевић, *Трговина житом у Дубровнику у XIV веку*, 97—101; В. Крекић, *Дубровник и Левант*, 64.

16) »... de faciendo gratiam Martolo de Volço, quod possit mittere 1 barchosium Narentum ad accipiendum illud quod habet de grano, farina et aliis rebus«. J. Gelcich, *Monumenta Ragusina, Libri Reformationum*, MSHSM JAZU, III, Загреб 1895, 217, 11. VIII 1362. Упор. В. Храбак *Извоз житарица из БиХ, 123*.

17) Д. Динић-Кнежевић, *Трговина житом у Дубровнику у XIV веку*, 101, 129.

18) В. Храбак, *Извоз житарица из БиХ, 123*.

дашњем снабдијевању Дубровника најбоље говори доњи преглед података.

*Преглед података о увозу пшенице са Неретве у Дубровник
1366/67. године^{18a)}*

Вријеме	Име и презиме достављача	Количина у старима
1366.		
12. X	Михоч Бодачић	150
18. X	Михајло Бобаљевић	100
23. X	Радеља Деберчинић	100
30. X	Домања Милдраговић	300
2. XI	Тихоц, златар	250
2. XI	Живко, камерариус комуне	116
2. XII	Тихоц Чиалевић	100
30. XII	Михоч Бодачић	300
31. XII	Влахота Добротић	100
1367.		
22. I	Лука Доброевић	200
11. II	Волчоје Бороевић	100

То значи да је само за пет мјесеци пшеница са Неретве била 11 пута довожена (при чему се увијек плаћало на име провизије по 1 грош за сваки стар) у укупном износу од 1.816 стара. У поређењу са споменутих 10.000 стара пшенице¹⁹⁾ то представља 18,16% од укупно планираног увоза овог артикла у току једне године, те 9,08% од цјелокупне потрошње житарица уопште, која је током друге половине XIV стољећа износила у Дубровнику приближно 20.000 стара годишње.²⁰⁾

Оваква криза у снабдијевању града житом била је још више продубљена кугом која је, са извјесним прекидима, владала у Дубровнику и захватила Италију у периоду 1371—1375. године.²¹⁾ Стога се Дубровчани, од тога времена па до краја стољећа, све чешће снабдијевају житом са Неретве. Већ средином септембра 1374. влада је у Дријева упутила свога синдика Павла Соркочевића коме је приликом ступања на службу наредила да по курсу и цијени реченог мјеста купи пшенице за 500 перпера које је однио са собом. Наредило му је и да се брине да жито које тамо буду набавили сви остали дубровачки трговци не смије ићи ни у једно друго мјесто, осим

^{18a)} Mon Rag. IV 57, 60, 61, 63, 64, 65, 73, 77, 78, 80, 83.

¹⁹⁾ Види нап. 17.

²⁰⁾ Д. Динић-Кнежевић, *Трговина житом у Дубровнику у XIV веку*, 129.

у Дубровник. Морао је уредно извјештавати владу о свим количинама извезеног жита из трга и о баркама које га превозе, као и од кога су и коме биле упућиване у Дубровник. У циљу обезбјеђења послушности дубровачких трговаца настањених на Неретви, влада је овластила Соркочевића да их, у случају прекршаја, може кажњавати до 100 и више перпера, ако то буде потребно. Када на овакав начин уреди питање трга, требало је да сазна све појединости о пшеници, јечму и просу и обавијести могу ли се тамо набавити и по којој цијени. Скренута му је пажња да извјести када потроши сав новац однесен за куповину пшенице, како би му се на вријеме послао нови износ. Ако би неки од становника Стона долазили на неретљански трг да купују жито за кућне потребе, могао је дозволити да извезу по 50 стара од свих врста жита, уз наређење да се по повратку са купљеним житом пријаве стонском кнезу. Имена оних који би то жито извозили морао је писмено доставити кнезу Стона који је био дужан да му одговори је ли оно тамо стигло.²²⁾ Колико се Павле Соркочевић задржао на Неретви и колику је количину пшенице успио да купи није нам познато. Влада је већ 4. марта сљедеће (1375) године отпремила свог новог синдика, Унуче де Матеша, коме је при поласку на дужност наложила да послјије доласка у Дријева попише колико кога жита има сваки дубровачки трговац у тргу и у околним селима. Послије извршеног пописа морао је наредити свим тим трговцима да сво своје жито пошаљу до краја марта у Дубровник.²³⁾ Овог дубровачког синдика срећемо на Неретви и послјије мјесец дана, када му је влада поново поручивала да тамошњим трговцима пренесе да жито које буду купили доведу у град, гдје ће им општина платити пшеницу 6, раж 5, просо 4 и сирак 3,5 гроша по стару.²⁴⁾

Ђеновљанско-млетачки рат око Тенедоса (1378—1381) такођер је сметао Дубровчанима при набављању жита у прекоморским земљама.²⁵⁾ Стога се они поново све више оријентишу на неретљанску област. Да би подстакло увоз жита у град, Вијеће умољених је (средина септембра 1378) одлучило да сваки трговац који борави на дријевском тргу може да дође у Дубровник и слободно се врати, ако при томе увезе 20 стара пшенице, а да га кредитори због дугова не смију гонити. Тада је, исто тако, ријешено да судије на Неретви изврше попис свих количина пшенице коју посједују Дубровчани и

²²⁾ Види о томе Р. Јеремић — Ј. Тадић, *Прилози за историју здравствене културе старог Дубровника I*, Београд 1938, 69; Д. Динић-Кнежевић, *Трговина житом у Дубровнику у XIV веку*, 102—103 и М. S. Mazzi *Salute e società nel Medioevo*, Firenze 1978, 75.

²³⁾ Ј. Тадић, *Писма и упутства Дубровачке Републике I*, Београд 1935, 293—295 бр. 276, 17. X 1374.

²⁴⁾ Исто, 300—301 бр. 280, 4. III 1375.

²⁵⁾ Исто, 302—303 бр. 282, 2. IV 13—75; J. Gelcich, *Monumenta Ragusina, Libri Reformationum*, MSHSM JAZU, IV, Zagreb 1896, 146—147, 2. IV 1375. Упор. I. Manken, *Дубровачки патрицијат у XIV веку*, Посебна издања САН, Београд 1960, 311.

²⁶⁾ Б. Крекић, *Дубровачки рат око Тенедоса (1378—1381)*, Зборник радова Византолошког института, 5, Београд 1958, 21—46.

нареде им да је, под пријетњом казне, одмах доставе у Дубровник.²⁶⁾ Жито са Неретве стизало је у град и у току следећих година. Августа 1380, тамо је због набавке послат један пучанин,²⁷⁾ а два мјесеца касније одобрено је дубровачким трговцима на дријевском тргу да не морају довозити у град сирак који им није био пописан, већ га, ако хоће, могу продавати становницима Стона, Ластова и Мљета.²⁸⁾ И за вријеме наредне (1381) године неретљанско жито су довозили појединци, а и сама општина је организованим путем, преко синдика, долазила до њега.²⁹⁾ Пописивање жита у тргу, отпремање синдика за његово набављање и ангажовање појединих приватних лица у томе,³⁰⁾ биле су доста честе појаве и у следећем периоду. Наравно, при том је било и кријумчара овог најважнијег прехранбеног артикла, о чему говори и владино писмо упућено дријевским судијама »ad examinandum eos super facto frumenti quod fertur contra voluntatem dominationis alio quam Ragusium«. ³¹⁾

Међутим, новоотворени брштанички трг, за вријеме трајања његове привредне активности (1383—1395), почео је да, на рачун Дријева, постепено заузима извјесно мјесто у снабдијевању Дубровни-

²⁶⁾ Mon. Rag. IV, 165, 12 IX 1378. Упор. В. Храбак, *Извоз житарица из БиХ*, 123—124. Опширније о улози дријевских судија у извозу житарица са Неретве у Дубровник види Ђ. Тошић, *Уређење средњовјековног трга Дријева*, Годишњак Друштва историчара Босне и Херцеговине, Година XXXIV, Сарајево 1983, 131.

²⁷⁾ »... de mittendo ad Narentum unum de populo pro facto bladi«. М. Динић, *Одлуке већа Дубровачке Републике*, I, Посебна издања САН. Београд 1951, 64, 16. VIII 1380. Упор. Д. Динић-Кнежевић, *Трговина житом у Дубровнику у XIV веку*, 104. нап. 210.

²⁸⁾ »... de faciendis gratiam mercatoribus de Narento, quod non teneantur et debeant ipsum surgum vendere nostris subditis, hominibus de Stagno, de Lagusta et de Melita«. М. Динић, *Одлуке већа* I, 80, 20. X 1380. Упор. В. Храбак, *Извоз житарица из БиХ*, 124.

²⁹⁾ Тако је Радиша Зуготић примио крајем 1381. од сер Михајла Мартиновића »integram et prefactam solutionem de centum et trigintatribus stario frumenti de nauo quod ipse Radissa habere debeat, a dicto ser Michaele pro nauo dicti frumenti« (Div. Canc. XXV fol. 21^v, 9, XI 1381), а непуних мјесец дана доцније у дубровачком Малом вијећу је одлучено »quod dicti massari possint mittere syndicum, vel syndicos, si ipsis videbitur, promendo et habendo dictum bladum fori Narenti«. М. Динић, *Одлуке већа* I, 180, 4. XII 1381), Упор. В. Храбак, *Извоз житарица из БиХ*, 124 и Д. Динић-Кнежевић, *Трговина житом у Дубровнику у XIV веку*, 106 нап. 224.

³⁰⁾ »... de mittendo unum nostrum bonum hominem ad scribendum totum granum et alius generis bladum quod reperietur in Narento«. М. Динић, *Одлуке већа* I, 247, 26—IX 1382; »Nixa Mercinovich in Minori Consilio cf. quod ire debeat Narentum ad scribendum omnia blada«. М. Динић, *Одлуке већа* I, 340, 5. VIII 1383; Упор. В. Храбак, *Извоз житарица из БиХ*, 124 и Д. Динић-Кнежевић, *Трговина житом у Дубровнику у XIV веку*, 106 нап. 224; »... et facere syndicos ad eorum beneplacitum, mittendi pro blado Narentum«. М. Динић, *Одлуке већа* I, 352, 10. X 1382; Палушко Миленовић се обавезао Мароју Бутровићу купити жита за 15 дуката и дати половину набављеног жита »dicto Maroe pro tanto quanto sibi constiterit de capitale in Narento«. Div. Canc. XXV fol. 246, 11. XI 1383.

³¹⁾ М. Динић, *Одлуке већа Дубровачке Републике* II, Посебна издања САН, Београд 1964, 71, 15. IV 1384.

ка житом. У то увјерава и обавеза Tadea de Jacomo из Фиренце, закупца брштаничке царине, да ће пшеница и све врсте житарица, изузев сирка, које буду доспијевале до овог мјеста, под казном од 1 дуката за сваки стар, бити достављене у Дубровник и Стон.³²⁾ Исто онако као што су их раније отпремали у Дријева. Дубровчани су сада своје синдике за набавку жита слали у Брштаник.³³⁾ Али, поред њих тамо су се, изгледа, овим артиклом снабдијевали повремено и неки са Ластова.³⁴⁾ Но, када је крајем 1395. напрасном одлуком владе дошло до расељавања дубровачке колоније у Брштанику,³⁵⁾ извори показују да је водећа улога у испоручивању жита дубровачкој општини поново припала Дријевима.

Још 7. октобра 1395, Мало вијеће је овластило споменутог Фирентинца Тадеа да пази на жито са Неретве, напише све количине које се тамо налазе и нареди дубровачким трговцима да га доведу у Дубровник. У настојању да се све то спроведе у дјело, наређено је дубровачким судијама и трговцима да у погледу пшенице и свих других врста жита слушају реченог Тадеа,³⁶⁾ који је сваког прекршиоца одредбе о житу на Неретви могао казнити до два мјесеца затвора.³⁷⁾ Кратко вријеме након тога, влада је поново, преко дријевских судија, издала наређење трговцима на Неретви да, под пријетњом казне од 100 перпера, пошаљу преко Стона своје жито у град. Судије су требали да напишу власнике и количину жита које се извезе у Дубровник, и сачињени списак доставе кнезу Стона, који је морао да провјери приспјелу количину и о томе обавијести општину.³⁸⁾ Послије тога Дубровчани поново прибјегавају већ испробаној

³²⁾ »... che tuto grano et ogni altra generation de blava la qual se trarra per mare del ditto mercado de Berstanich, si per forestieri como per Ragusei, de farlo condure a Ragusa et a Stagno, excepto sorgo, sotto pena de ducato uno per cascum staro che fosse portato ad altro luogo, habiando per provisine dela blava che se condura«. М. Динић, *Одлуке већа II*, 585, 20. VI 1388. Упор. Д. Ковачевић-Којић, *Градска насеља средњовјековне босанске државе*, Сарајево 1978, 50.

³³⁾ Види Д. Динић-Кнежевић, *Трговина житом у Дубровнику у XIV веку*, 114.

³⁴⁾ Тако је дубровачки грађанин Ратко Добровоевић из Брштаника изјављивао да ће »debere habere a Nicola de Frasca de insulla Lauguste, pro modys XXV frumenti«, коју му је продао у Брштанику, суму од 64 перпера и седам гроша. Div Sanc. XXI fol. 68' 11. X 1393. Упор. В. Тошић, *Брштаник у средњем вијеку*, ГДИ БиХ, Год. XXI—XXVII, Сарајево 1976, 43.

³⁵⁾ »... de precipiendo dicto Zore et aliis civibus nostris habentibus et tenentibus domos in Berstanicho et Posrinica quod debeant destruere dictas domos suos sub pena ducatorum mille«. ХАД, *Reformationes* (Ref.)

³⁶⁾ Ref. XXX fol. 20, 7. X 1395. Упор. Д. Динић-Кнежевић, *Трговина житом у Дубровнику у IX веку*, 115 нап. 296.

³⁷⁾ »... de scribendo Tadeo de Florenza quod possit imponere penam standi in carcere duorum mensum contrafacienti ordinibus bladi in Narento«. Ref XXX fol. 20', 14. X 1395.

³⁸⁾ Ref. XXXI fol. 3, 19. VIII 1397. Упор. Д. Динић-Кнежевић, *Трговина житом у Дубровнику у XIV веку*, 115 нап. 298.

пракси: бирају синдике, обично из редова властеле, и шаљу их на Неретву због набавке жита.³⁹⁾

Дакле, када због неродица, куга и ратова Дубровник није могао да нађе потребне количине за прехрану његовог становништва најважнијег артикла у земљама преко мора, обично се окретао своје ближем залеђу, тј. области Неретве, и тамо га набављао. Тако су у допремању жита, и то у највећем броју случајева пшенице, са Неретве почетком 30-их, у другој половини 40-их и средином 60-их година XIV вијека искључиво учествовала приватна лица. Од средине 70-их до половине 80-их година, а затим од 1395. па до краја столећа оно је готово једино било набављано преко тамо отпреманих синдика. Количине неретљанског жита достављаног у Дубровник у XIV вијеку биле су од случаја до случаја различите и кретале су се 100—800 стара. Обећање Петроја Лучића да ће »sine iudicio et questione« исплатити Никши Хујанчићу 3 стара пшенице, те 2 стара јечма и проса »qui deficiunt ad mensuram Ragusii de mensura Narenti«,⁴⁰⁾ јасно показује да је дријевски стар жита био нешто већи од дубровачког, али, свакако, није довољно да објасни о каквој се и коликој разлици радило. У одсуству других података, ово за сада није могуће установити.

У зависности од потребе, квалитета и годишњег доба, цијене жита увоженог са Неретве кретале су се:

- 14—30 гроша за стар пшенице,
- 10,5 гроша за стар јечма,
- 5 гроша за стар ражи,
- 4 гроша за стар проса,
- 3,5 гроша за стар сирка.

Жито су у град из ових крајева допремали појединци из редова дубровачке властеле⁴¹⁾ и трговаца.⁴²⁾ Исто тако, и међу лицима које је дубровачка општина слала тамо као своје синдике, јављају се и једни и други.⁴³⁾

³⁹⁾ Дана 5. фебруара 1398. у Дријева је отпремљен за синдика Андрија Менчетић (Ref. XXX fol. 18', 5. II 1398), а 22. августа исте године Марин Рањина (Ref. XXXI fol. 32', 22. VIII 1398) гдје га налазимо и почетком јануара 1399. године. (Ref. XXXI fol. 47', 5. I 1399). Упор. Д. Динић-Кнежевић, *Трговина житом у Дубровнику у XIV веку*, 115—116.

⁴⁰⁾ *Div. Sats.* XX fol. 110, 19. III 1366. Упор. Д. Динић-Кнежевић, *Трговина житом у Дубровнику у XIV веку*, 127 нап. 362.

⁴¹⁾ Јахе Ђорђић, Никола Менчетић, Петар и Махајло Бобаљерић, Бисте Буклић, Клемент Држић, Мартол Волчић, Михоч Бодачић и Михајло Мартинусић.

⁴²⁾ Лука Ламбе, Радеља Деберчинић, Домања Милдратовић, Тихоч златар, Тихоч Чиалевић, Влакота Добротић, Волчое Боројевић, Палушко Милановић и Мароје Бутровић.

⁴³⁾ Јахе Ђорђић (1347), Павле Соркочевећ (1374), Унуче де Матеша (1375), Ангел Качић (1384), Андрија Менчетић (1398) и Марин Рањина (1398—99).

Владино одобрење дријевским трговцима из 1380. да непописани сирак могу да продају њеним поданицима, настањеним у Стону, Ластову и Мљету,⁴⁴⁾ несумњиво говори о извозу житарица са Неретве и у друге области дубровачког подручја. Осим тога, неретљанске пшенице је, као што смо видјели, стизала понекада и у крајеве преко мора, када се давала у замјену за млетачко вино.⁴⁵⁾ Мада су дубровачки трговци и поданици тамо били најбројнији, пожито су долазили и неки други. У ствари, због тог жита Дубровчани су повремено доспијевали чак и у опасност од отвореног сукоба са сусједима, а нарочито Корчуланима, који су се, такођер, редовно снабдијевали њиме на ушћу ове ријеке. Тако је 2. априла 1375, влада упутила инструкцију своје синдику у Дријевима (Унуче де Матеша), обавјештавајући га о томе како треба да поступи са једном дубровачком армадом која ће приспјети тамо у циљу хватања двије корчуланске и двије которске лађе које су крцале жито у тргу и да их послје заробљавања натоварене житом, посредством стонског кнеза, пошаље у Дубровник.⁴⁶⁾

С друге стране, међутим, Дубровчани не само да су извозили жито са Неретве, него су га понекад и увозили тамо. Већ крајем 1319. било је одобрено Франу Тудузићу да 200 товара свога јечма из Апулије одвезе у Дријева.⁴⁷⁾ Повремено су се и сами Неретљани користили дубровачким пословним каналима за довоз прекоморског жита на овај трг.⁴⁸⁾

⁴⁴⁾ Види нап. 28.

⁴⁵⁾ Види нап. 9.

⁴⁶⁾ Ј. Тадић, *Писма и упутства I* 302-303, бр. 282, 2. IV 1375. Упор. В. Форетић, *Корчула у средњем вијеку до 1420*, Загреб 1940, 107, 306 и Б. Храбак, *Извоз житарица из БиХ*, 125.

⁴⁷⁾ «... quod Frane de Tedusio possit et valeat sine aliqua pena honorare barcusium suum ordeo in Ampulia, et ipsum ferre Narentum... teneatur solve re comuni pro ducentis salmis, ad rationem grossorum pro quolibet stario Ragusii». *Mon. Rag.* V, 157, 13. IX 1319. Упор. Б. Храбак, *Извоз житарица из БиХ*, 125 и I. Манекен. *Dubrovački patricijat u XIV веку*, 433.

⁴⁸⁾ Б. Храбак, *Извоз житарица из БиХ*, 125.

SUMMARY
ON THE EXPORT OF GRAINS FROM THE NERETVA RIVER
TO DUBROVNIK IN XIV CENTURY

When due to failure of crops, plagues and wars Dubrovnik could not supply in the overseas lands (in the Southern Italy — Apulia and Bari, and at the Peloponnesus — Patras and Clarenza) the necessary quantities of the most important crop of feed its population, the City turned to its closer hinterland — the Neretva River region — and obtained it there. Private persons were exclusively responsible for bringing the grain in the City, and in majority of the cases it was wheat, from the Neretva River region at the beginning of the thirties, in the second part of the forties and in the middle of the sixties of the XIV century. From the middle of the seventies until the middle of the eighties, and then from 1395 until the end of the century, the wheat was purchased only through the syndics that were sent to the region. The quantities of the Neretva River region grains delivered to Dubrovnik varied from case to case, and they amounted from 100 to 800 stars (one star — 71,69 kg). Depending on the need, quality and season, the grains's price differed, and it was from 3,5 groschen per a star of broomcorn to 30 groschen per a star of wheat.